

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо науково-консультативного забезпечення цивільного, господарського та адміністративного судочинства

1. Обґрунтування необхідності прийняття проекту Закону

У зв'язку з динамічним розвитком права і законодавства, появою їх нових галузей та підгалузей, ускладненням правового регулювання практично у будь-якому судовому провадженні виникають проблемні питання права.

З цієї причини адвокати, прокурори і суди звертаються до авторитетних вчених в галузі права або до вищих закладів освіти юридичного профілю чи відповідних наукових установ з проханням висловити свою позицію з тих чи інших питань – і висновки цих вчених (закладів, установ) фактично беруться до уваги при вирішенні складних правових питань.

При цьому Цивільний процесуальний кодекс України (статті 65 і 73), Господарський процесуальний кодекс України (статті 62 і 70) та Кодекс адміністративного судочинства України (статті 61 і 69), відповідно, однаково визначають, що:

- експерт з питань права відноситься до учасників провадження;
- як експерт з питань права може залучатися особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права. Рішення про допуск до участі в справі експерта з питань права та долучення його висновку до матеріалів справи ухвалюється судом;
- експерт з питань права зобов'язаний з'явитися до суду за його викликом, відповідати на поставлені судом питання, надавати роз'яснення. За відсутності заперечень учасників справи експерт з питань права може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції;
- експерт з питань права має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями, а також право на оплату послуг та на компенсацію витрат, пов'язаних з викликом до суду.

Отже, господарське, цивільне та адміністративне процесуальне законодавство безпідставно прирівнює правові консультації фахівців, які є рекомендаційними, до висновків експертизи, які є засобами доказування, а фахівців з питань права – до експертів.

Науково-правова експертиза не є судовою експертизою, а науковий експерт не є атестованим судовим експертом, який включений до відповідного державного реєстру атестованих судових експертів. Тобто висновок науково-правової експертизи не може виступати процесуальним джерелом доказів у судовому процесі.

При цьому, згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду. Таким чином, судова експертиза призначається у разі наявності потреби у наукових, технічних чи інших спеціальних знаннях для вирішення певних питань. Але до спеціальних

знань не належать загальновідомі та загальнодоступні наукові знання в галузі права, якими повинні володіти слідчі, прокурори і судді відповідно до своїх професійних характеристик¹.

Таким чином, здійснюване вченими доктринальне тлумачення законодавчих актів, пов'язане з наявністю у цих актах неясностей, неузгодженостей, суперечностей чи інших недоліків, не може розглядатися як судова експертиза.

Певною мірою проблемні питання права вирішують правові позиції Верховного Суду. Однак правову позицію Верховного Суду можна використати лише в аналогічній чи схожій ситуаціях. Якщо ж подібне питання на розгляді Верховного Суду ще не перебувало, вирішити його в судах першої чи апеляційної інстанції проблематично.

Тобто сьогодні на практиці не існує дієвих правових механізмів для вирішення проблемних питань права у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві.

Прийняття цього законопроекту щодо визначення правового статусу фахівців з питань права та консультативних висновків з питань права надасть змогу врегулювати на законодавчому рівні усі зазначені вище питання.

2. Мета проекту Закону і шляхи її досягнення

Метою проекту Закону є віднесення фахівця з питань права до учасників господарського, цивільного, адміністративного провадження з одночасним запереченням можливості проведення експертизи у галузі права, а також **осучаснене й уніфіковане визначення:**

- вимог, що пред'являються до фахівців з питань права;
- прав та обов'язків фахівців з питань права;
- правового статусу висновку з питань права.

Для досягнення зазначеної мети проектом Закону передбачається внесення відповідних змін до Господарського процесуального, Цивільного процесуального та Кодексу адміністративного судочинства України.

3. Загальна характеристика та основні положення проекту Закону

Законопроектом пропонується внести зміни до зазначених законів, згідно з якими передбачити, зокрема, що:

- фахівцями з питань права можуть бути лише фахівці у сфері права, які мають науковий ступінь та/або вчене звання;
- висновок фахівця з питань права може стосуватися лише обмеженого кола правових питань;
- висновок з питань права не може містити оцінки доказів, вказівок про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яке рішення має бути прийнято за результатами розгляду справи;

- висновок фахівця з питань права не є доказом, має допоміжний (консультативний) характер і не є обов'язковим для суду, але суд може посилатися в рішенні на висновок фахівця з питань права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань;

- на фахівця з питань права за аналогією поширюються ті самі, що і на спеціаліста положення відповідних кодексів щодо відводу та самовідводу, судових викликів і повідомлень, судових витрат, участі у підготовчому провадженні, розгляді справи по суті та в апеляційному розгляді, крім положень щодо участі в дослідженні доказів.

4. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття та реалізація проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо науково-консультативного забезпечення цивільного, господарського та адміністративного судочинства» не потребує додаткових витрат з Державного та місцевих бюджетів України.

Оплата фахівця з питань права здійснюється у випадках та в порядку, передбачених чинними процесуальними кодексами для експертів, спеціалістів тощо, особою, на яку суд поклав такий обов'язок, або судом за рахунок суми коштів, попередньо внесених для забезпечення судових витрат.

5. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Нормативно-правове регулювання у цій сфері здійснюється відповідно до Господарського процесуального, Цивільного процесуального та Кодексу адміністративного судочинства України.

Прийняття законопроекту не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України.

6. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття закону

Прийняття та реалізація проекту Закону дозволять:

- підвищити якість судових рішень у цивільних, господарських, адміністративних, справах;
- забезпечити законне право на захист інтересів людини.

Народні депутати України

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ФРІС ІГОР ПАВЛОВИЧ
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA1040000003A0F2D0024F68E01
Дійсний до: 28.05.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 290д9/1-2020/194856 від 27.10.2020

245489